



ROMA KÉP

Értékelés

A 2013-as év a PATTERNS Lectures keretében zajló kurzusfejlesztésnek köszönhetően számos módosításra nyílt lehetőség. A pályázat tartalmazott egy kötelező tanulmányutat: a skóciai University of St. Andrews Filmtudományi Tanszékén végeztem kutatómunkát. A látogatás célja a tanszék munkájának megismerése, azoknak a kutatásoknak a feltérképezése, amelyek a filmtudomány egyik fiatal, dinamikus területén, a filmfesztivál-kutatásban zajlanak. Az egyetem könyvtárában a kurzus összeállításához kerestem szakirodalmakat.

A tavaszi félév előkészítése két szinten zajlott. Az elméleti kurzushoz a tematika összeállításával egy időben meghívtam a vendégelőadókat (közülük Prof. dr. Ian Hancock volt az egyetlen, akivel nem sikerült megfelelő időpontot találnunk.) Müllner Andrással előkészítettük a helyszínváltáshoz szükséges technikai és infrastrukturális feltételeket: a Roma Parlamentben zajló előadásokat. Elkezdődött a honlap tervezése, a megfelelő szerkezet kialakítása szakemberek bevonásával.

A Romakép Műhely programjának tervezése 2012 nyarán, az érdemi munka ősszel indult. Sajnos az a törekvésünk, hogy több roma egyetemistát, gyakorló újságírókat bevonjunk a munkába, nem járt sikerrel (a bővítést személyes ismeretségek alapján képzeltük el, valószínűleg tévesen).

Összegyűjtöttük a műhelytagokkal a megadott „Emlékezet, identitás” témakörrel kapcsolatos programötleteket. Több alkalommal találkoztunk, véleményeztük egymás munkáját, amíg a végleges forma (programok, meghívandó vendégek) kialakult. Az előkészítés sokkal pontosabban, gördülékenyebben történt, mint az előző évben. Rendkívül értékes tapasztalat volt számomra nyomon követni, hogyan változik a műhelytagok hozzáállása, milyen kompetenciák mely hatásokra fejlődnek inkább, mik jelentenek akadályt. A filmklub elkezdésére a program néhány kérdéses ponttól eltekintve végleges formát öltött, ám azt ebben az évben sem sikerült elérnünk, hogy a kiválasztott filmeket közösen megnézzük, megbeszéljük. Mindenki egyénileg dolgozott, témától és hozzáértéstől függően vette igénybe a felajánlott segítséget.

Az elméleti kurzus szerkezetét a következőképpen alakítottam: a vendégelőadók a szakterületük szerint megadott témákról tartottak előadást, ezeket minden második alkalommal összekötöttem a saját kutatásaimmal, kiegészítettem olyan mozgóképes tartalmakkal, amelyek elemzése média szakos hallgatók számára kiváltképp fontos, hasznos gyakorlatnak is bizonyult.

Sajnos az előadások videón való rögzítése az előadókat – köztük engem is – többnyire feszélyezett, nehéz volt a frontális jelleget feloldani, a hallgatókat beszélgetésekre ösztönözni.

Rendkívül fontos hozadéka volt azonban a kurzusnak a helyszínválasztásból adódóan Zsigó Jenő szociológus jelenléte, hozzászólásai az előadásokhoz. Ugyanígy Müllner András értelmező jellegű kiegészítései, oktatói gyakorlata biztosították, hogy a hallgatók megfelelően kövessék, elsajátítsák az elhangzottakat.

A szemináriumi dolgozatokhoz a hallgatók egy kutatási tervet készítettek, amelyet prezentáció formájában adtak elő. Ehhez Müllner András, Zsigó Jenő és én megjegyzéseket fűztünk, módosítási javaslatokat tettünk. A kurzus résztvevői ezeket többnyire beépítették a munkájukba.

Milyen mértékben és mélységben sikerült a kritikai szemléletet elsajátítani, a romareprezentáció szerteágazó kérdéskörét új elméleti alapokon nyugvó megközelítésben vizsgálni, ezt a hallgatók – megítélésünk szerint nagyjából sikeres – dolgozatai, valamint későbbi tevékenysége tükrözi majd. (A legértékesebb munkákból közzé adunk egy válogatást.)

A Romakép Műhelyben meghirdetett kurzuson kevesebb lehetőség adódott személyes kontaktusra, a vetítések előtti konzultációs lehetőséget a hallgatók csak a dolgozatok előkészítése előtt használták ki. A beszélgetéseken az aktivitásuk jóval gyengébb volt, mint az előző években.

Ennek valószínűleg az volt az oka, hogy a két csoport (az elméleti órák és a docuartos vetítések látogatói) között alig volt átfedés. Mindenképp szerencsésebb tehát nem csak tematikailag kötni a két kurzust, de az elvégzésüket is összekapcsolni.

Az előadásokról és a docuartos beszélgetésekről készült, archivált felvételek nem csak dokumentálták a közös munkát, hanem jó kiindulópontot jelentenek a folytatáshoz, csakúgy, mint újabb kutatások elkezdéséhez.

Pócsik Andrea

Müllner András

A „Romareprezentáció a kulturális fordulat után” című kurzus értékelése

A Romakép Műhely kezdetektől fogva a romák mozgóképes és általában vizuális megjelenésének, megjelenítésének szentel megkülönböztetett figyelmet. A műhelyben zajló tevékenység 2013 tavaszán egy testvérkurzussal egészült ki, mely az ERSTE Stiftung *Patterns Lectures* néven futó programjából származó támogatásnak köszönhetően valósult meg a Roma Parlamentben. A négyoldalú partnerség a következő tagokból állt össze: ERSTE

Stiftung – Roma Parlament – ELTE Média és Kommunikáció Tanszék – Transzit Hungary Közhasznú Egyesület (ez utóbbi a pályázat adminisztratív lebonyolításában segédkező egyesület, de a továbbiakban közös szakmai programokat is tervezünk). A Pócsik Andrea szervezte testvérkurzus címe ez volt: „Romareprezentáció a kulturális fordulat után”. A kurzus meghívott előadói többségében roma származású szakemberek, intézményvezetők, egyetemi oktatók, kurátorok voltak, akik a legváltozatosabb, értelemszerűen mindig a romákat érintő témákban adtak elő. A romák mai magyarországi helyzetének tudható be az, hogy a szociológiai, történelmi, pedagógiai, médiatudományi, művészetelméleti előadások alaphangon kritikai megközelítéssel éltek. Az előadások közül minden másodikat Pócsik Andrea tartotta, a romák megjelenítésének vizuális antropológiai szempontú elemzéseivel a középpontban. Zsigó Jenő a Roma Parlament vezetőjeként nem csak azzal járult hozzá az előadássorozathoz, hogy otthont adott annak, de maga is tartott egy előadást, és ezen túl aktívan részt vett a kurzus munkájában: alkalomról alkalomra hozzászólt az előadásokhoz, valamint a hallgatók prezentációihoz is. Mint a hallgatóság állandó tagja és az előadásokat követő beszélgetések résztvevője a magam részéről én is megpróbáltam előrelendíteni a közös munkát, ami a hallgatókkal folytatott folyamatos konzultációt, valamint a dolgozatok értékelését is magában foglalta.

Ezen a ponton értem el a kurzus legfontosabb tétjéhez, ahhoz tehát, hogy ez elsősorban egy egyetemi hallgatóknak szóló előadássorozat volt, bevezető a romákat és a többségi társadalmat egyaránt érintő aktuális társadalmi és kulturális kérdésekbe. Az előadások a rendszerváltás előtt zajló, valamint a mai magyarországi társadalmi-gazdasági, kulturális és etnikai, ezeken belül is leginkább a *vizuális kizsákmányolás* folyamatainak elemzéseit adták, illetve a kizsákmányolásra válaszul született lehetséges ellenállások, visszabeszélések, önreprezentációk változataiba engedtek bepillantást. A hallgatók az előadásokon való részvétellel és az egyes témákhoz rendelt kötelező irodalom elsajátításával megfelelő alapot kaptak ahhoz, hogy saját kutatási témát válasszanak, a konzultációk során konkretizálják azokat, és aztán megírják a kurzus teljesítéséhez szükséges házi dolgozatokat. A programban tizennégy hallgató vett részt, vegyesen alap- és mesterszakosok. Ahogy az már lenni szokott, születtek kiváló és kevésbé kiváló munkák. Az értékeléskor Andreával egybehangzóan úgy ítéltük, hogy négy dolgozatot tartunk különösen érdekesnek arra, hogy a Romakép Műhely honlapján publikációként megjelenjen. Ezek a következők:

Bruckner Nóra: A Cigánykerék – Roma Értékek Fesztivál médiareprezentációja

Glavanov Roxána: A Roma holokauszt emlékezete és reprezentációja a médiában

Kanicsár Ádám András: Big Fat Gypsy Weddings, avagy a nagy kövér félrevezetés

Gáspár Huba: Az IRFC [International Roma Film Commission] megalakulása, célkitűzései: filmes roma-sztereotípiák dekonstrukciója

A kurzust egy alkalommal meglátogatta Maria Derntl is a kurzust fejlesztését támogató ERSTE Stiftung képviseletében. A hallgatók épp annak az órának a keretében mutatták be leendő dolgozataik vázlatát. Az órát követő beszélgetésen, melyen Pócsik Andrea, Zsigó Jenő

és jómagam vettünk részt, Maria meghallgatta szóbeli beszámolóinkat, melynek során nem csak a kurzusról, hanem általában a romák mai magyarországi helyzetéről is szó esett. Az ERSTE Stiftung részéről a kurzus értékelése, valamint a további lehetséges együttműködés 2013 őszének elején várható.